

Magyar Nyomdászat

A könyv- és könyomtatás
a betüöntés és egyéb rokon szakmák havi közlönye

Szerkeszti és kiadja PUSZTAI FERENCZ

Előfizetési díj: Egész évre 3 frt, félévre 1 trt 50 kr. * Szerkesztőség és kiadóhivatal: Budapest, Kecskeméti-utca 6. szám.

Az év elején.

Lapunk jelen füzetével az ötödik évfolyamot nyitjuk meg. Megelégedéssel tekinthetünk vissza e folyóirat négyéves multjára, mert nemcsak hogy a magunk tudását gyarapítottuk a szakirodalomban, de tanulni vágyó, hű olvasóink is sok hasznosat merithettek az őket minden irányban tájékozni óhajtó Magyar Nyomdászat közleményeiből.

Az elmúlt év leforgása alatt sok történt. A szakirodalom méhköpüjéből kiröpült egy raj, hogy multtal bíró otthona helyett újat teremtsen magának. A szakirodalom terén eddig együtt működők megváltak egymástól, szétforgácsolták erejüket, szétosztották fegyvereiket és két táborra osztották az olvasókat, a — fentartók seregét. Nem érezzük a veszteséget, mert a lapunkhoz hű maradt olvasók, a komolyszamba vehető nyomdászok erkölcsi és anyagi támogatása oly erősnek bizonyult, hogy újabb kísérletek, szárnypróbálgatások nem ingathatták meg ama bizalmat, melyet e laphoz kezdettől fogva fűztek. És e hűmaradt olvasók közé számítjuk a kirepült raj nagy zömét, kik továbbra is barátaink maradtak s régi otthonuktól, a Magyar Nyomdásztól egy órára sem vettek bucsut, hanem fentartják vele a szellemi összeköttetést, melyért fogadják őszinte köszönetünket.

Korunk anyagi; nemzedékünk legnagyobb részének szellemi tápláléka egyik-másik napilapnak újdonság vagy kishirdetési rovata. Pedig a szellemi téren is csak akkor emelkedhetünk alacsonyabb állapotból magasabbra, ha az alacsonyabb állapotban levők törekednek a magasabb állapotúak közé juthatni s ezek arra, hogy amazokat magukhoz fölemeljék.

A fölemelési törekvést cselekszik a szakírók; följuthatásra törekedjünk mindnyájan, a szakírók munkálatainak olvasása által. Mert a legjobb sikerrel végzett tanulási évek sem eredményezhetnek bevégzett szakismeretet; nem ismertetnek meg többel, csak a

szakma amaz állapotának megismerésével, melyben az akkor volt, mikor tanulási éveinket töltöttük és végeztük. De a szakma folyton fejlődik s a ki e fejlődéssel lépést nem tart, annak szakképzettsége — a mult színvonalán maradván — alacsonyabb színvonalra jut, süllyed, vagyis elmarad. Tanítsuk azért egymást, tanuljunk egymástól. Sohasem volt erre nagyobb szükségünk, mint ma. Szakmánk a műveltebb nyugaton nagy léptekkel halad, minékünk nagyobb lépéseket kell tennünk, hogy őket elérjük s majdan lépést tartassunk velök s arra a magaslatra emelkedhessünk, a melyen azt ne csak hogy megtarthassuk, de sőt fejlesszük szakmánkat, melyen létünket kétségbe vonni nem lehet.

Nem szorul magyarázatra, sokan látjuk mi nyomdászok közöttünk az intő példát, hogy szükségünk van a tanulásra, azért is, mert az élet föltételei drágák, a megélhetés nehéz, csak küzdelmek árán lehetséges, sőt csupán a tudás képesít reá.

Az «enni akarunk» hangoztatása lamentáció, de a dolgozni tudás erő, mely tetterre képesít. Csak a szakmájukban tudatlanok futkosnak a nagyhangú szók után, a dolgozni tudók mindég megtalálták s a jövőben is megtalálják kenyérüket.

Korunk jelszavának az anyagiasságot tartjuk. Pedig van még egy másik hatalmas jelszava is — a protekció! Hasznát veheti ennek a jó és rossz munkás egyaránt, csak hogy a szakmájában használható nyomdász nem igen szorul reá, vele élni, mert úgy van vele, mint a jól begyökeresedett fa: egy kis szárazság nem öli meg. Tudását becsülik s nem egykönnyen eresztik szélnek, ha beüt a rossz esztendő.

Mint eddig, úgy ezután is hivatását fogja képezni e folyóiratnak, a nyomdászat terén felmerült újabb vívmányok kimerítő ismertetése; úgy a hazai, mint a külföld újdonságainak szemléleti bemutatása. Összeköttetéseink a világ első rangú betüöntő műhelyeivel ezt lehetővé tették, mert eddigi évfolyamaink is

elégge tanusítják, hogy lapunk kiállítását és szellemi beosztását a külföldi czégek méltányolván, előszere-ttel bocsátják rendelkezésünkre a nyomdászat üzé-séhez szükséges mindazon anyagokat, melyek a nyom-dászokra érdekekkel hatnak és haszonnal járnak.

A műszedést, műnyomást, erőnkhez mérten kultí-váltuk, sőt oly egyszerű dolgozatu mellékleteket is bocsátottunk közre, melyek a szerényebb berende-zésű nyomdáknak is hasznos mintául szolgálhatnak. Minden önhittség nélkül mondhatjuk, hogy a körülmények figyelembevételével, folyóiratunk eleget tett a hozzáfűzött kívánalmaknak.

Nyomdászat történelmi, statisztikai közleményeink a jövőben is tájékoztatni fogják olvasóinkat, hogy mindenben lépést tartva a korrallal, tudásvágyukat ez-irányban is kielégíthessük.

Végül nem mulaszthatjuk el olvasóinknak eddigi pártfogásukért köszönetet mondani, azon óhajunkkal, hogy e támogatást részünkre a jövőben is fentartani sziveskedjenek.

A szerkesztőség.

Elkészült nyomtatványok szállítása.

A sok gonddal és körültekintéssel elkészült nyom-tatvány végre csomagolásra kerül, hogy a megrende-lőnek kézbesíthessék. A dolog lényegtelennek, kicsi-nyesnek mutatkozik, s alig vetünk már ügyet a kész munkára, lázasan iparkodunk azt mielőbb lerázni, hogy még szombat előtt kifizessék a vele küldött számlát.

A nagy sietségben azonban olyan pongyolán csoma-golták a nyomtatványokat, hogy a szállítáznál a csoma-gok felrepedeztek és egy részük beszenyneződött. A zsinórkötések annyira bevágódtak a konczokba hajtott levélpapírokba, hogy a megrendelő csak a kifogástalan példányokat volt hajlandó átvenni, a selejteket pedig visszautasította és levonta a számlá-ból értékeket.

Azonban a gondos nyomdász csakhamar nyitjára jön, hogy a csinos, kemény és tiszta csomagolási nyomtatvány kevesebb bírálatra ad okot a megren-delőnél, mert sajnálja azokat felbontani, külső alak-jukról meglévén már győződve, hogy a beltartalom sem lehet hiányos.

A könyvkötő dolga ez ugyan, de mélyen belevág a nyomdász szakmájába. Egyetmást elmondunk röviden a dologról, talán van a ki hasznát vegye.

A nyomtatvány elkészülte után, legyen az még oly sürgős, nagyon szükséges, hogy az néhány órát érin-tetlenül száradjon, különösen, ha azt vágni kell, semmi szín alatt se vágjuk a jól megszikkadás előtt, mert a

példányok az egyenetlés, valamint a vágókés nyo-mása alatt egymást festik és igen sokszor visszautasít-atnak a kényesebb igényű megrendelő által.

Magától értetődleg, kisebb fajta accidenz munkákról szólunk, melyekre jóformán idő sem marad, hogy a nyomdában megmelegedjék.

Szükséges, hogy a kisebb kereskedelmi nyomtat-ványokat, mint például számlákat, czéges levélpapi-rokat, körleveleket stb. 250, de legfeljebb 500 dara-bonként csomagoljuk, ha a megrendelés mindjárt néhány ezerből áll is, mert tulajdonosa a szükség esetén e kis csomagokat könnyen kezeli, míg ha nagy csomagokban kapta nyomtatványát, azt a fel-bontás után ellepi a por s mindannyiszor bosszan-kodik a nyomdász és nem a por fölött, valahány-szor porlepte nyomtatványaihoz nyul.

Szükséges továbbá jó csomagolópapírt használni, nehogy az felrepedjen, valamint pecsételjük a csoma-got, mert a zsinórral való kötés bevágja a nyomtat-ványt, ha még oly óvatosan kötöttük is csomagun-kat. Nyomassunk czégünkkel kis vignettákat és ezzel ragaszszuk le azt, mert ezáltal mindig felköltjük a megrendelő figyelmét a szállító iránt.

Vannak, kik a 250 példányos csomagokat 50 darabonként leolvastatják és így minden tétég közé színes papírszalagot rakatnak; ezek cselekesznek leg-helyesebben, mert a próbacsomag felbontásánál a megrendelő könnyen leolvassa azokat, továbbá szíve-sebben tesz a polczról 50 darabot íróasztalára, mint a számlálatlan csomagból határozatlan mennyiséget.

A szállítás ellenőrzése okából, szállító- és vétlevéllel küldjük haza a nyomtatványokat; azokon szépen felsorolva, melyik nyomtatványból hány példány ren-deltetett. A szállítólevél a megrendelőnél marad, hogy tudja, mit kapott a nyomdásztól, míg a rendelő által aláírt vétlevelet a számlához mellékeljük, igazolandó a kifogástalan átvételt.

Hármas szállítólevelek használata czélszerűbb a nagyobb szabásu nyomdáknak; ezek lyukasztás által tétetnek könnyen szétválaszthatókká, hogy így a be-kötött könyvből kitephessük, szállításkor mindhárom teleírjuk, a szállítólevelet kapta a rendelő, a vétlevelet elküldtük a számlával, a harmadik pedig a kötés-ben maradt, mindenkor igazolandó a szállítáznál netán előfordulhatott tévedést vagy hiányt.

A ki a csomagolás és szállítás e néhány sorban elmondott előnyeit követi, meg fog győződni, hogy e látszólagos csekélységek nagy befolyással vannak a megrendelők kielégítésére, mert mindenki szereti, ha az «ő dolgai» figyelemben részesülnek.

Magyar ornamentika.

A magyar díszítményekről 1884-ben Huszka terjedelmes művet adott ki, melyben összegyűjtve látjuk mindamaz anyagokat, melyeket Erdélyben s különösen a székelyföldön buvárlatai közben tett. Ezzel mintegy rámutatva a magyar díszítőstílus létezésére, kétségkívülívé teszi annak létezését. Idegen írók s különösen a szlávírók kétségbe vonták ezt s mindenáron szeretők volna saját nemzetiségöknek követelni a Magyarországon létező díszítőstílust. Nemcsak Huszka József, de többen is foglalkoztak ez ügyvel; dr. Réthy László és Beliczay Jónás egész könyveket tesznek közzé e kérdésről s mindannyian egész lelkesedéssel s elfogulatlan bizonyítékokkal követelnek létjogot e díszítményeknek, mint nemzeti irányu művészetnek.

A legnagyobb haszna azonban e vitáknak az lett, hogy foglalkozva az e fajta díszítményekkel, mind-egyik író minél több ily anyagot igyekezett felfedezni s tanulmányai körébe vonni s ezáltal meggyőződni arról, hogy mily gazdag anyaggal rendelkezünk, s hogy ennek a díszítménynek, mely az utolsó három század alatt összes kisebb művészetekben uralkodó elem volt, mily nagy, nem is álmodott mennyiségű emléke van még szétszórva a hazában.

E közzétett munkákból látjuk azonban, hogy ős eredeti díszítményről, mely csupán csak nálunk jelentkezett s fejlődött volna ki, nem szólhatunk, mert a Kelettel való érintkezésünk s a nyugatról Nagy Lajos s Mátyás király által behozott művészek munkái tért hódítottak a renaissance alakoknak, s éppen ez ad magyarázatot annak, hogy e művészi gyakorlatunk körébe került elemeket a XVI. század végétől kezdve aztán oly egyéni módon dolgozták föl hazánkban, hogy az önállóság s ezáltal bizonyos egyöntetű művészet-szerűség tőle meg nem tagadható.

A már fennebb említett szláv ellenvetésekre, azokon kívül, melyeket alább felsorolunk, elég legyen a magyar pusztai nép faragványaira s festéseire hivatkozni. A gulyás vagy csikós botján, ostorán sőt pipaszárán is található oly virágokat kifaragva, melyek másutt csak igen ritkán szemlélhetők. A tulipános betűk vagy bazsarózsás cizfrázatok sem rendkívüli szemléleti tárgyak, s ezt nevezhetjük talán fejlettebb ornamentikánk ős forrásának.

A Művészi Ipar dr. Szendrey János tollából igen érdekes s rajzokkal ellátott cikklet közöl, melyet itt kivonatossan ismertetünk.

Szerinte hazánkban az arab és renaissance formák felhasználásával oly eredeti és sehol másutt elő nem forduló díszítő művészet keletkezett, melytől a nem-

zeti stílus a százados gyakorlat folytán meg nem tagadható, s hogy ezt szemlélhetővé tegye, egyes sikerült rajzokban mutatja be tárgyait. Ilyen többek közt egy festett virág 1648-ból I. Rákóczy György fejedelem oklevelén s egy pergamentre rajzolt díszítmény. Mindkettő elűt a német vagy francia e nemű díszítményektől. Kezdőbetűket a magyar stíluszerűség pompájával nemcsak a Rákóczyak, de a Bocskay István fejedelem oklevelén is látunk 1606-ból. A betű teste arany, szegélye vörös vonal, a száruk, a levelek és az akanthus-disz piros, zöld és halványkék, a szegfü rajta piros s a százsorszép kékszinű.

A betűket kétségtelenül erdélyi miniator festette, mint a kiből Bocskay kancelláriája állott, mind a mellett itt még határozottan felismerhető a renaissance hatása, a mennyiben a kifejlett magyar díszítmény fő jellemvonása a virágok stílizálása, holott itt maguk a virágok még jóformán természetesek. A ma ugynevezett s általunk annyi hévvel kutatott magyar díszítménynek egyik legszebb s bátran mondhatjuk, legművészebb alkotása is az a szintén pergamentre festett lapszél díszítmény, mely Rákóczy György fejedelemnek Gyulafehérvárott kelt, tehát ott is festett oklevelén 1648 márczius 29-iki kelettel fordul elő.

Az N kezdőbetűben még itt is a renaissance akanthus füzérére ismerünk, a következő szóban a G kezdőbetű díszítése a rózsaszállal s az ezzel összefüggő szélzet díszítmény a hármaz bazsarózsával s a vele váltakozó szegfüvel már a kifejlett magyar díszítmény legszebb formái. A bemutatott rajzokban több más díszítésű betűt is szemlélünk különféle okleveleken, s egyet különösen, mely a most használt mediaeval formájú betűnkhez feltűnően hasonlít. Ez Apaffy Mihály egyik oklevelén látható, mely Kádár Istvánnak nemességét ad.

Az azonban mindenesetre feltűnő, hogy a legszebb ilyenmű ornamentika s ez a legnagyobb számban is Erdélyben fordul elő, úgy hogy bátran mondhatni, e díszítmények kifejlődésüknek tetőpontját Erdélyben érték el.

Ha keressük e körülmények okait, megtaláljuk egyrészt abban, hogyha tényleg volt valaha a Kelettel, illetőleg a törökkel való százados érintkezésünknek befolyása e díszítmény fejlődésére, úgy arra a legnagyobb alkalom épen itt volt megadva, a fejedelemek folytonos érintkezése Konstantinápolylyal, a török csaszok szakadatlan járásában-kelésében, kölcsönös ajándékfordásban, hosszas háboruszkodásban stb.

Másrészt, ha már ekkor jellemzőnek vesszük e díszítményt, népünk egyes ipartermékeinek díszítésében, úgy az sohasem részesülhetett máshol oly érto-

lásban, mint éppen Erdélyben, a nemzeti magyar fejedelmek korában, hol minden, a mi magyar jellegű volt, menhelyet talált. A külföldről behozott minták beolvadtak az erdélyi ornamentikába, s így a könyv- és okmánydiszítő miniátorok keze adott stylt azoknak.

Hasonló művészetű ornamentika fordul elő Rákóczy Zsigmond fejedelemnek 1607-ben Gyulafehérváron kelt s Kolosváry Ádámnak nemességét adományozó oklevelén, s még több nemességet adományozó leveleken, melyet különösen az tesz ránk nézve becselessé, hogy a kezdőbetűk diszítésének alján annak mesterét is olvashatjuk következőkép: PAVLUS ALBAJULIENSIS FECIT 1607.

Mint látjuk tehát magyar ember volt s hogy e mellett a német renaissance formáira valló ornamentika mellett a magyaros motivumokat is mily művészzel kezelte, arra megvan a példánk a fentebb említett s 1648-ból való széldiszítményben, melynek technikáját egybevetve emezével, kétségtelen, hogy egy és ugyanazon kéz festette.

Dr. Szendrei János még több, igazán becses rajzokban bemutatott ornamentika tárgyakkal folytatja tanulmányokban gazdag szövegű cikkét s áttér egy másik technikára, a himzésre, s aztán ismertetéseit azzal fejezi be, hogy a magyar ornamentika sok idegen behatás alatt, hol emelkedve, hol alászállva, még ma is oly sok magyaros ősz zamatu elemeket rejt magában, melyet tovább fejleszteni minden műipari ágban hasznos s dicséretreméltó cselekedet volna. Mi hozzátesszük, hogy a bemutatott kezdőbetűk alakjai oly szépek, hogy akár használatba is vehetjük nagyobb alaku könyveinknél s ezáltal egyet lépniünk a még korán elkialtott magyar nyomdászati styl felé.

Dadai Géza.

A reklámok.

A népek értelmiségének és vállalkozási képességének a nyilvános életben legjobb fokmérője a reklám. A legkülönbözőbb szükségleteket tárgyaló nyomtatványok szállítanak naponként az ég minden tája felé. A hirdapokban megjelenő hirdetések naponként szemünkbe tűnnek; az utcákon, házakon, nyilvános helyiségekben, vasutakon és gőzhajókon, valamint minden más gondolható helyeken ott találjuk a reklámokat sokféle alakjaikban. A reklám terén az amerikaiak és angolok tudvalevőleg egész meszeszerű dolgokat művelnek, oly összegeket fordítván e célra, melynek nagyságáról, a nyilvános életből következtetve,

sokaknak nehezen van igazi fogalma. A német vállalkozók közül például a világszerte ismeretes Mey és Edlich czég Lipcsében évről-évre százezerekre menő márkát, a mult évben 400,000 márkát fordított reklám czélokra. Pears amerikai szappangyáros valóban művészi készületű hirdetéseiért, melyeket a legolvasottabb angol és ausztráliai lapokban tesz közzé, évente több százezer dollárt áldoz. A reklámokra fordított összegek nagyságát nézve azonban, mindenkinek fölötte áll a nem rég elhunyt s nem minden ok nélkül reklámkirálynak is nevezett Barnum, ki állatsereglete és hírhedt muzeuma érdekében, — a mi szinte hihetetlenül hangzik, — csupán falragaszokra több mint félmillió dollárt költött évenként, a nélkül, hogy jövedelmét csökkentette volna.

Azon körülmények, melyeknek kedvező kilátást nyújtó közrehatása mellett tengerentuli embertársaink vállalkozásai oly könnyen sikerülhetnek és virágozhatnak, más nemzetbelieknél bizonyára nem találhatók fel oly nagy mértékben, így sem nálunk, sem a németeknél, a minthogy mi néhány iparág kivételével Anglia és Amerika ellenében eddigelé meg nem állhattunk. Hisz nem rég történt, hogy egy jelentékeny könyvkereskedő czég azon tervével, hogy a Franciaországban, Angliában és Amerikában rég bevett szokású diszhirdetményekkel kiállított karácsonyi számokat a németekkel reklám útján megkedveltesse, már az első kísérletnél megbukott; mire nézve is kevéssel utóbb kiadott körlevelében az illető könyvkereskedő czég teljes joggal hangsúlyozhatta, hogy a német nép ilyszerű szellemi élvezetre még nem bír fogékonysággal. Ezen egy példa teljesen elégséges annak kimutatására, mily szükséges a fogékonytalanságot annak ellentétére átváltoztatni, s üdítő és erősítő ösztökélést sok meddön fekvő iparágak fölemelkedése végett elérni. Mikéntjére könnyen felelhetünk. Ez főleg azon elemektől függ, melyek a széles iparkörökben az egyesek igyekezete ellenében restül vagy mellőzőleg viselkednek; a nemleges elemek erélyes és hasznos tevékenységre serkentendők, s hogy ez irányban befolyást nyerhessünk, a nyomdászoknak különös figyelemmel kellene a nagy tömeget eredeti és hatásos nyomtatványokkal rávinni, kivált a nagy üzleteket, melyek saját kárukra, a mostani korszellem követelményeit nem értve, bárha a fogyasztás csökkenéséről panaszkodnak, még sem bírják magukat annak emelése végett oly kiadások tételére rászánni, melyek helyesen alkalmazva, magukat oly könnyen szászorososan kamatosíthatják. A kellő tehetséggel és vagyonnal bíró főnökök mit sem kockáztatnak, ha jó példával előre menve, a nagy közönséget követ-

keztesen jó, csinos és izléses munkával látják el. Megczáfolhatlanul bizonyítják ezt a kicsinyesen fölállított, de napról-napra hatalmasabb méretben dolgozó üzletek. De annál meglepőbb, hogy sok üzlet, mindenestre azon nézetből kiindulva, hogy tapasztalatai határán tullepne, csak megbotlana és károsodna, többre becsüli azon határon belül megállapodni. Az ily üzletek nyomoruságos tengődésén, az adott viszonyokat mélyebben ismerő éppen nem fog csodálkozni, s pedig annál kevésbé, mert az üzlet emelésére köztudomásulag a szakszerű képzettség a legfontosabb tényező, s a dolog természetében fekszik, hogy szakszerű képzettség nélkül egyedül a vagyon erőtlenné bizonyul. Ily esetekben nyulnak azután az illető üzlettulajdonosok oly segédeszközökhöz, mint például a szennyversenyezéshez és a tanoncok kizsákmányolásához, melyek semmi tekintetben sem válnak egy üzlet becsületére.

Más részről viszont eléggé ismeretes, mily nagy makacssággal ragaszkodnak a nyomdászat terén az ó-világ tartományaiban a bevett szokásokhoz. Az említettem s bizonyára nem eléggé kárhoztatható makacs ragaszkodás indokául, a helyi honszeretetből kifolyólag azt szokták fölhozni, hogy a régi műveleteket, minden avultságuk és ódonosságuk mellett is, mint apáinkról reánk maradtakat, tovább őrizni, ápolni és ha lehet fejleszteni tartozunk; nem csekély azonban az olyanok száma sem, kik csupán azért ellenségei minden e téren való újításnak, mert elég kishitűek úgy vélekedni, hogy a tengerentuli izlésirányt nem sajátíthatják el kellőleg. Annál örvedetesebb tehát, hogy a helyi honszeretet körfalai tünedezni kezdenek és az új szabad izlésirányt értelmes fogékony szakférfiaknál már megtartotta bevonulását.

Az öntődék úgy Ausztria-Magyarországban, mint Németországban, Angliában és Franciaországban eddigi újabb alkotásaikkal kétségkívül igen szerencsés fogást tettek és mindenütt jó kelendősegre találtak. Amerikán kívül, hol a betüöntődék még mindig kellő hasznukat találják, minden világrészben megrendelőket hódítottak, mi is részükre — tengerentuli ügyfeleik vetélykedését tekintve — igen fényes bizonylatot állít ki. Az imént említett öntődéknek kilátásuk van, hogy a közelebbi évtizedekben még nagyobb forgalomra tehetnek szert, mert némely saját nemű újdonságaikkal, melyekkel a vásáron megjelentek, oda utalnak, hogy a betüöntőkörökbe is bevette magát a szabad izlésirány és ekkép kilátás van arra, hogy az utat egyengesse s a reklámtérnek új értékes segédeszközöket szolgáltatson.

Bizonyára, nem minden nyomda képes, mindent, mit a betüöntődék szolgáltatnak, megrendelni, s azért

nem is felelhet meg a mostani követelős kor kívánalmainak s még kevésbé van módjában kevés segédeszközeivel megrendelői igényeit hibátlanul kielégíteni, mert a kellő iskolázottság hiánya, vagy pedig a szedőszabályok és szedéstechnika tökéletlen ismerete még mindig főakadály az üzlet fölvirágzására és sikerére nézve. A szokásos és többnyire rosszul alkalmazott takarékoság, vagy az értelem hiánya az üzletkezelésnél többnyire napirenden van; sőt némely igen jó alapokon élő nyomda sem bírja magát rászánni a mostani divatos izlésirány elfogadására, vagy annak a régi mellett való üzemére, hanem a régi beigazolt modor szerint kezeli tovább az üzletet; ily üzletek azonban azon ellenszenvükönél fogva, melylyel minden divatszerű újítás ellen viseltetnek, éppen nem értenek hatáskörüik szélesbitéséhez, vagy a meglévő kedvező viszonyok kiaknázásához. Így naponta látunk nyomtatványokat megjeleníteni, melyek szedési és nyomtatási készüllete még mindig ódonosságos jelleget mutat, tehát a divatos, mindent előhaladásra ösztönző korszellem kívánalmainak legkevesbé sem felelnek meg. Pedig oly könnyű a berendezéseket a divatszerű kívánalmaknak megfelelően berendezni és az üzletet műszakszerűleg és ezzel párhuzamosan pénzügyileg is lassankint és biztosan fölvirágoztatni. Nézetem szerint, a reklám legjobb és legczélszerűbb segédeszköze minden törekvő üzleti vállalatnak és azért buzgón fölhasználható lenne.

Nem tagadhatjuk, hogy mint általában véve minden téren, úgy a reklám terén is sok helytelenség, mondhatnám hiba követtetett el. Volt idő, midőn az amerikaiak a legkirívóbb és legtarkább színekkel igyekeztek a közfigyelmet magukra vonni, ez idő szerint azonban ezen szinte túlzásig vitt izléstelenségéből már kiábrándultak, s ők is csak összhangzó szende színeket használnak, sőt legújabbán egy pár amerikai műhely valósággal remekel a színek árnyékatainak összhangzatos előállításában. Az amerikai szedések szabad modora, különösen ajánlati jegyek előállításánál közismertű; ez majdnem kiaknázhatlan képzelőtehetséget árul el. Az angol szaktársak már hozzá fogtak az amerikai szedésmód bevezetéséhez, de nem az amerikaiak remek módján. A francziák még az ősi szedésmód mellett maradnak. Az olaszok, spanyolok, magyarok, oroszok és svédok újabb időben félreismerhetlenül igazolják törekvésüket, jobb, korszerűbb izlés szerint előállított nyomtatványok szolgáltatására. Bizvást állítható azonban, hogy a reklámterét nem érintő nyomtatványokra nézve Ausztria és Németország viszik a vezérszerepet. Ezt tudni ugyan kellemes, de kétszeresen kellemetlen, ha

azon hibákra kell utalnunk, melyeket egyedül azon felületes bánásmód következményeinek tekinthetünk, melylyel egyes nyomdák a reklám-nyomtatványokat részesítették, pedig az egyes nyomtatványoknak, bármi nemű legyen is az, már csak az előállító cégére való tekintetből is, mindig a lehető legjobban kell kiállíttatniok, s annál inkább, mert minden nyomdának érdekében áll jó hírnevét megóvni és terjeszteni. Hogy minden, még a legkisebb és leglényegtelenebb dolog is megboszulhatja magát, mint ezen esetben a szedéssel és nyomással való chablon-szerű bánásmód, ez elismert és igazolt tény.

Más nemzeteknek a reklámterén való előhaladását bizonyítja néhány nyomtatványnak leírása s egyuttal szolgáljon az bátorításul hasonló működésre.

A német kiállítási katalogusokkal szemben, melyek általában gyorskészítménykép vétethetnek tekintetbe, az angol katalogusok illedelmesebb, nemesebb ruhában mutatják be magukat. A Viktoria királyné 50 éves országlási emlékünnepeére Adelaideben és Londonban kiadott katalogus borítéklapja első oldalát szép kőnyomdai készületű allegorikus kép díszíti, míg negyedik oldalán Pears mesészerű szappanának hirdetőmennyét drasztikus, de azért egészen kedves modorban eszményesítve mutatja be. Ezen színyomatatos hirdetőmenny művészies készülete és rendkívüli költségessége miatt méltó a figyelemre. A többi oldalak tartalma a kiállítási tárgyaknak van szánva, mely utóbbiak némelyike részben két színben s igen eredetien van előállítva.

Egy Mr. Eckersby által 3 New-Bord Street, Halifaxban (Anglia) kiadott füzet annyiban érdekes és eredeti, a mennyiben két abban levő kép egy háromkerekű velocipednek tengerjáró csónakká való átalakulását szemlélteti, egyes lapjainak kerete pedig, a háromkerekűt és csónakot kicsinyített kiadásban tünteti elő. A füzet szövege az ismeretes, tetszetős angol modorban van tartva.

A többször említett Pears nevű szappangyáros az ismeretes londoni képes «The illustrated London News» című hírlapban közölt hirdetőmennyében a szép-nem egyik legkiválóbb képviselőjét majdnem pikáns állásban ily aláírással mutatja be: «I have Found Pears' Soap matchless for the hands and complexion. Adeline Patti.» («Én Pears szappanát hasonlíthatlanul legjobbnak találtam úgy a kezekre mint az arcra nézve.») Mit gondolhatott a világhírű művész ezen érdekes reklámkép meglátásánál? . . . Annyi kétségtelen, hogy ily ismeretes név és kép a közönségre nagy vonzerőt gyakorolt s ügyes ötlete nem csekély hasznot hajtott a találékony gyárosnak.

Jakob & Comp. dublini cég különböző nagyságu, papirosból készült, s lehetőleg természetűen utánzott kerek piskóta alakjában adja ki ajánlójegyeit; az előlap a cég czimét mintegy bevésetten mutatja, a hátlap pedig az árjegyzéket tartalmazza.

Még eredetiebb, de nem oly szerencsés készítményü a londoni «The Johnston fluid Beef Company» hirdetőmennyjegye, mely kéznagyságu színes lepkét ábrázol, a sorok mindkét oldalán fénylő színekben tűnnek elő.

Egy borítékon a következő sorokat találtam: «To the lady of the House» («A ház hölgyének») és «Please read the enclosed carefully». («Kérem a benlevőt figyelmesen elolvasni»). Hány hölgy kapott már hasonló, de minden czimzet nélkül való borítékot? A felirat és kérelem mindenestre alkalmas a kíváncsiságot és hajlandóságot fölgerjeszteni a tartalom elolvasására.

Fölötte vonzó hatást gyakorol a szemre, a londoni «Linoleum Manufacturing Company» cég árjegyzéke, a «Linoleum» nevezet alatt ismeretes padlóföldvény használhatóságát ismertető eredeti szép képeivel. A szöveg és képek kiállítása kitűnő. Ugyanezen cég ajánlati jegye négy milliméter vastagságu linoleum-anyagon van előállítva és a következő három szövből áll: «Staines Linoleum (Sample)», egyszerű erőteljes vonalkereteléssel fekete fénylő színű nyomással sötétbarna alapon.

Hogy hírlapjának nagyobb elterjesztést szerezhesen a dublini Parkers & Comp. cég, azon eszmére jött, hogy 15 cm. magas és egy méter hosszú papírszalagokra csak lapjának czimét «The Irish Times» nyommassa reá; azonban minden betű hegyi manóalaku emberkével van megrakva; ezen hegyi manóknál mindenféle mesterség drasztikus készületű módon fölismertető, a hírlapra vonatkozó közelebbi értesítés pedig az óriási betűkről lecsüngő kis czéduhákon lehetséges föl. A manók báméskodnak, olvasnak és a szemléltető elé tárják czéduháikat, vagy a megtekintőket utalják azokra.

A reklámnak mulattatóvá tételéhez főleg az angolok értenek. Ilyenmü nyolczadrét alaku, tizenhárom színyomatu képet tartalmazó könyvecske fekszik előttem, mely az Angolországban divó vadászatokat, a lóról való leesést, a leesés közben megsérültekkel való bánásmódot és végre az orvosság alkalmazását szöveg-és képletilen is megmagyarázza. A rendkívül csinos és hatásos képeket a szemléltető jókedvűen lapozza végig s csak a záróképnél veszi észre, hogy a könyvecske kiadójának tulajdonképeni czélja: az általa feltalált orvosságnak reklámot csinálni.

A londoni «The Castle Mail Packets to South Africa, Donald Currie & Comp.» ajánlójegyeit ezüstözött babéralaku leveleken adja ki. Ezen levél úgy fénylik, mint az ezüst és szőrös rövid szára van. A nyomtatás tiszta és világos. A levéalaku ajánlójegy ezen sorokat viseli: «Silver Leaf from South Africa: The Cattle Mail Packets to Sout Atrica Donald Currie & Comp., London.»

Bartha Lajos.

(Vége következik.)

A könyvczim szedése.

A czímszedés szakunk oly ágát képezi, mely sokoldalúságánál nagyfontosságú lévén, egyenes kötelességünk annak technikáját és fejlődését kultiválni. Különösen fontos pedig nekünk, magyar nyomdászoknak, kiket e téren a külföldi szakirodalom már rég megelőzött.

A könyvczim, ábrázata, tükre azon testnek, mely könyv alakjában tárul elénk. A benyomás, melyet a könyv czimének szemléleténél érzünk, önkénytelen annak belső érték- vagy értéktelenségére enged következtetnünk; mert valamint a physiolog az arczkifejezésből az ember benső szellemét és jellemét megítélhetni véli, ép úgy ítéljük mi a könyv belső értékét annak cziméről.

Ha könyvet veszünk kezünkbe, először is annak czime költi föl érdekeltségünket, melyet vizsgálva, bírálgatva, következtetést vonunk, vajjon megfelel-e azon műnek, mely elé nyomtatott. Ha a czim, mely elénk tárul, izléses, csinos, úgy hogy egyöntetűsége ellen alig akad kifogásunk, vonzalmat érzünk a könyv átlapozgatására, ellenben, ha ezt nem tapasztaltuk, sőt még talán az egész kiállítás izléstelen, megtekintése a szép iránti érzékünket sérti: kedvetlenül dobjuk azt odább.

Legmegkívántatottabb kelléke tehát a czimnek a *szép alak, az arányok izléses szabályossága és éles képleges kifejezés*. Az így alkotott czim aesthetikai szépsége által gyönyörködtetni a szemet, és a mi a fő: megfelel a czélnak. Keresetlenség, szabályos arány, főtenyezője a szépségnek. Kellem és szépség összhangzásba hozva az egyöntetűséggel: a képzőművészet főfeltétele.

A könyvnyomdászat feltalálásának két első évtizedében a könyvczimet nem ismerték, ez csak lassan-lassan fejlődött azzá, a mi most.

A könyvczimet először az augsburgi születésű *Ratdolt Erhard* használta, ki mint vándornyomdász, mű- és lakhelyét ott ütötte föl, a hova ép meghivatott.

Ratdolt 1465-től 1487-ig Velenczében nyomtatott, honnan visszatérve szülővárosába, 1487-től 1516-ig oly tökélyre emelte a könyvnyomdászatot, hogy művei kiállítás dolgában kortársaiét jóval fölülmulták.

A könyvnyomdászat különböző korszakaiban a könyvczimek igen sok változáson mentek át. A XVI. században a könyvczimeket vörös festékekkel nyomtatták, mert annak egyéb feltüntetésére olyan betűk, melyekkel valamely czimet más úton is szembeötlővé tehetek volna, még nem voltak.

A XVII. században a czimek már változáson mennek át; mert belátták, hogy a czimben a leglényesebbet ki kell tüntetni. Ez eredményezte aztán, hogy a fősorot nyomtatták vörös festékekkel. És ugyancsak e század vége felé a czimeket már duzzadt, tömört alakban látjuk, tetőtől talpig sor sor hátán, minden beosztás nélkül egymásra halmozva, olyan annyira, hogy a mű szövegétől jóformán semmit sem különböztek.

A XVIII. században még mindig a vörös fősorral föltüntetett, tömör czimekkel találkozunk, azonban a század vége felé utat tört magának a mindinkább ritkább jellegű czim.

A czimek behozatalának első három századában, igen kedveltek voltak a czimjelvények (czimer), melyek magára a mű tartalmára, kiadójára vagy nyomtatójára vonatkoztak. Ezekből fejlődtek később a nevek átfont kezdőbetűi (monogramm), melyek maig is kedveltek.

Az *Elzevir* németalföldi nyomdászcsalád nyomtatványain láthatók ily czimjelvények, égő fahasábokat ábrázolva. Az égő fahasábok a család nevét jelképezik, mert *Elze* németalföldiesen *szil*-t (szilfa, Ulme), *vir* pedig *tüzet* jelent. Tehát *Elzevir* = *szil-tüz*. Továbbá Wolf (Farkas) Reinold művein a jelvény *farkast* ábrázol, mely szintén a nyomdász nevére utal.

Jelen századunkban eltértek ama szokástól, hogy a czimeket sorokkal tuhalmozzák, és mindinkább közeledtek ama jó irányhoz, hogy azokon csak a legszükségesebb dolgokat adják tudtul; de látjuk ama kipkedést, kapkodást a czifra, ugynevezett díszbetűk után, valamint a kompakt betűk módnélküli alkalmazását.

A külföldi könyvnyomdászat a czimek történetében velünk meglehetősen egy huron pendült; de újabb időben, különösen a francziák és angoloknál, a czimek sokneműsége gyökeresen átalakult, és ennek kifolyása lett aztán a keresetlen, szép és egyszerű.

A czimek sokféle *nemei* következő elnevezésűek:

1. *főczim*;
2. *borítékczim*;

3. szennyczim vagy czimór (Schmutztitel);
4. ajánlóczim (dedicatio);
5. szakasz- vagy fejezetczim;
6. gyűjtő- vagy általános czim.

A főczim, mint neve is mutatja, a czimek között az, mely fölvilágosít azon könyv lényegéről, mely előtt áll. Továbbá mutatja a kötetek számát és hányadik részét, a megjelenés helyét és évét, valamint a kiadó és nyomtató czég nevét.

A borítékczim azon része a könyvnek, melybe az füzve van. Nevét önmagától nyerte, mert a könyvet beborítja, ruházza; jó szolgálatot tesz a bekötésig, mely után azonban fölöslegessé vált. Tartalma többé-kevésbé ugyanaz, mint a főczimé, hátlapja pedig, sok esetben belső oldalai is, telvék a kiadók hirdetései.

A szennyczim vagy czimór egyenes összeköttetésben van a főczimmal, olyképen elébe helyezve, hogy nyomtatott része az első oldalra essék. Rendelgetése azon szennyet fölfogni, mely a könyvet a boríték fölragasztásánál érheti; innen ered neve is.

Az ajánlóczim a könyvben az ajánlat előtt áll; azon egyén nevét, foglalkozását vagy rangját ismeretve, kinek a könyv szentelve van. Nemkülönbentudtul adja az ajánló nevét is.

A szakasz- és fejezetczimek a könyvben az egyes fejezeteket választják el egymástól és alakra nézve igen hasonlóak a szennyczimhez.

A gyűjtő- vagy általános czim több kötetből álló műveknél alkalmaztatik, és pedig ott, hol egy és ugyanazon szerző összegyűjtött íratairól vagy nagyobb szabású, több kötetből álló művekről van szó. A gyűjtőczim a mű minden köteténél változatlanul marad a főczim előtt.

Több esetben czimképek is alkalmaztatnak a könyv díszének emeléséül. Ezek többnyire arczképet vagy a mű tartalmára vonatkozó jelenetet ábrázolnak, mely olyképen ragasztatik a főczim elé, hogy a lap képes oldala a főczimmal szemben álljon.

Czimárkus alatt azon nyomtatott ívet értjük, mely a főczimet foglalja magában. A czimárkushoz tartozik még a szenny-, ajánló- a netáni gyűjtőczim, valamint a tartalom és előszó.

Áttérve a czimszedésnél általán divó szabályokra, megtudjuk, milyen legyen a czimszedés, miképen taglaljuk a czimet fő- és melléksorokra, hogy az izlés és csín tekintetében kellemes benyomású legyen.

Miután a czimet a könyv arczulatának tekintjük, jogosan következtethető, hogy valamely czim szedése átgondoltságot igényel. A könyv czime ép ellenkező benyomású legyen a szemléelőre, mint annak szaka-

datlanul egyhangu többi lapjai. E követelésnek megfelelően, az önálló kifejezésű legyen, úgy a hozzá használt kisebb-nagyobb betűfajok metszése vagy jellege, mint alaki beosztás tekintetében. A soroknak egymástóli távolsága pontos méretű legyen; de ne legyen a czimszedő elhamarkodott és talán e munkánál kedvetlen, mert ily esetben bajosan fog törődni a jó és rossz megkülönböztetésével. Szükséges továbbá, hogy a szedő, ha nem is az arányt, de legalább a rajzolás elemeit ismerje, mert e nélkül aztán minden törekvése sikertelen és a követelményeknek alig fog megfelelni.

Főadata a czimszedőnek még, hogy az előállítandó czim kéziratát figyelmesen átolvassa és a czim főtenyezőit jelző szavakat megjelölje. Ezután áttér a kézirat minden proportió nélkül egymás mellé irt szavak széttagolására, azaz vázlatot készít magának a leendő czimról, a széttagolást pedig óvatosan cselekedje, nehogy helytelenül elválasztott sorok fogalomzavarba ejtsék az olvasót.

Ez előmunkálatok megtétele után, osszszuk föl a czimet fő-, mellék- és alárendelt sorokra, úgy, hogy annak egyes, tervszerűen megállapított sorai előre is vázlatát nyujsák annak, a mit alkotni akarunk. Gondolatszerűleg számitsuk ki, hogy mely betűfajokból nyerhetjük a szükséges szélesebb vagy keskenyebb sorokat, melyek kinyomtatva összehangzó egészet képeznének, és csak ezután vegyük elő a szedővasat.

Kerüljük a fősoroknál a kövér, fekete vagy éppen díszbetűk alkalmazását, valamint a nagyon is feltűnő betűfajokból való sorok egymásra halmozását.

Habár a szépérzékre való tekintetből e szabályt át nem hágtuk; nincs szabály kivétel nélkül. Vannak ugyanis művek, melyeknél megkívántatik, hogy a czim nagyobb hatást gyakoroljon; mint például nap-tárak, énekes- vagy iskolakönyveknél. E czimeknél alkalmas a kövérebb betűfajból való fősor. Díszbetűket oly művek czimeihöz használjunk, melyeknek belső tartalma amugy is ékes dolgokkal foglalkozik, mint pl. imádságos könyvek, költemények és egyéb a szép-irodalom keretébe vágó műveknél; azonban komoly tartalmu, tudományos műveknél minden feltűnőbb, kirívóbb betűfaj mellőzendő. A czimnek fősora mindenekelőtt szembeötlő legyen; de nem a betűfaj kirívósága, hanem annak helyes alkalmazása által.

Azt mondja a szabály, hogy a fősor egész szélességű legyen és az oldal (columna) fejéhez közelebb álljon, mint középehez, mert a szemléelő tekintete elsőben is e hely felé irányul. Ezt tehát ne tévesztjük szem elől. A czim nagy (versal) betűkből szedessék. Ha azonban francia modorban akarjuk azt

kiállítani, a current betűk használata is megengedhető. Az esetben, ha a czimen jelige is van, ez igen természetesen kis betűkből szedetik. Mellékes, de a fősorhoz tartozó dolgok külön sorba szedetnek. Ezekhez tartoznak a névelők, melléknevek, kötszavak stb., melyek nem állanak közvetlen összeköttetésben a főbb szavakkal.

Például:

AZ
EMBERI MŰVELŐDÉS
TÖRTÉNETE

nem pedig talán:

AZ EMBERI
MŰVELŐDÉS TÖRTÉNETE

vagy lássunk egy más példát:

RÖVID VÁZLATA
AZ
EGYETEMES TUDOMÁNYOKNAK

nem pedig mint már láttuk is:

RÖVID
VÁZLATA AZ EGYETEMES
TUDOMÁNYOKNAK.

A sorok szélességére nézve arra törekedjünk, hogy két egyenlő sor egymásután ne essék, hanem iparkodjunk a sorok szélességének különbözőségére.

A czimen a sorok közötti beosztást akképp rendezzük, hogy a sorok egymástól való távolsága egyenlő legyen. Tudván azt, mikép a czim szövege nem képez folytatólagos egészet, hanem inkább több részből álló dolog: osszuk a czimet három alkatrészsre, egymint: *fej, törzs és talapzatra*.

A *fej*, mint a czimnek főrésze, a fősor és az ezt magyarázó alsorokból áll.

A *törzs* képezi a másodfoku fontosabb magyarázatot, azaz fölvilágosít arról, a mit a *fej* tartalmaz. A törzshöz tartozik a szerző neve és rangja, a kötet vagy kiadás száma és egyéb idevágó megjegyzések.

A *talapzat* mutatja a czimen a kiadás helyét és évét, a kiadó czég vagy nyomdász nevét, ritkább esetben a kiadó vagy nyomdász jelvényét (czimer) is.

A beosztás a három alkatrész között valamivel több a sorok közöttinél, sőt szükséges még, hogy a törzs és talapzat közötti beosztás legyen a legtöbb.

A czim technikai előállításánál a következőket tartjuk helyesnek:

A *főczim* alaki nagyság tekintetében egyenlő a könyv többi oldalával. Ha a fősor melléksor előzi meg, elég egy cicerónyi vaksor (Vorschlag), míg ha nincs melléksor, elég két ciceró is. Azon betűfajok, melyekből a czimet szedjük, a könyv szövegének betűivel összhangzó, azaz rokonjellegűek legyenek. A *fősor* nagyobb betűfajból szedetik, ez azonban textnél kisebb ne legyen; *melléksorok* cicerótól textig terjedő betűkből szedetnek, míg az *alsorokra* elég, ha nonpareilletől ciceróig terjedő betűfajokat választunk.

Törekedjünk, hogy a sorok betűi rokonfajuk legyenek, nehogy az összhangzatosság megzavartassék, és csak a végső szükségben, ha igen kis betűválaszték áll rendelkezésünkre, engedhető meg a soroknak szórvaszedése. Ha a czim fősora igen rövidre esne, iparkodjunk, hogy a legközelebbi sor, mely a fősorra vagy a mű lényegére vonatkozik, egész szélességű sort adjon.

Megésik, hogy ily sorok — nagyobb betűfajból szedve — néha két sort adnak, ez esetben a második sor a közepére záratik. Ha czimeknél egész mondatok fordulnak elő, ezek ugyan feloszthatók fő- és melléksorokra, de a czim túltömöttségének elkerülése végett, ugyis mellékes jelentőségű dolgokat tartalmazván, egyfolytában szedjük. (Folytatása következik.)

Mellékleteink kiállítása.

Első mellékletünk Vadász-ebédnek étlapja, melynek clichéit Schelter és Giesecke lipesei betűöntő czég bocsátotta rendelkezésünkre. A finom készületű és érdekes rajz a madárvilágot képviseli, különböző mozgásaikban. A nyomtatvány hat clichéról nyomott arany, sárga, kék, vörös, szürke és barna színekkel. A szöveg betűi Mac Kellar, Shmith, Jordan & Comp. filadelfiai betűöntődjéből származtak «Tendril» név alatt.

Második mellékletünk Mazzantini, a m. kir. opera balletmestere által rendezett tánczestélyének tánczrendje. A tánczrend eredetileg cartonra nyomott, és közepén, a megyszín alapon nyomott Akantea keretének oszlophosszában hajlított egybe. A fősor Schelter és Giesecke Aurora nevű betűje, míg a tánczremeket felsoroló szöveg betűi a fentebb is említett filadelfiai betűöntő czég által Campanille néven bocsátottak közre. Jobbról, a hajnal pirkadásának sugarait jelző disztimény szintén Schelter és Giesecke öntőczégtől valók. A tánczrend arany, chamois, megyszín, zöld és barna színekkel nyomott.

Harmadik mellékletünk rendes nyomdai disztiményekből szedett minta, mely úgy egészében, mint részletekre osztva, különböző nyomdai munkák előállítására alkalmaz. Használhatjuk külön a legelső rámat, valamint az ezen fekvő rámas mintákat külön-külön nyomtatványok előállításához. Szedésük egyszerű, kis leleményességgel különféleképp csoportosítható. A minta négy színben nyomott, chamois, zöldes, szürkés és barna festékekkel.

HASZNOS TUDNIVALÓK.

Hogyan lehet pergamentet papírra, fára vagy más hasonló tárgyra ragasztani. A «Schw. Graph. Mitteilungen» következő tanácsot adja: «A pergamentet áztassuk meg jól alkohollal s aztán így nyomjuk erősen oda az enyvvvel vagy csírrzel megkent helyre. Ha aztán egy napig száraz helyre tesszük, ez oly erősen tapad a megkívántató tárgyra, hogy a pergament inkább szétreped, semhogy leváljon.»

Gépeket és géprészeket a rozsdától a következő módon óvhatunk meg. Vegyünk fél kiló sótan szalonnát s azt apróra vágva helyezzük a tűzre. Mikor ez olvadni kezd, keverjük hozzá 30 gramm kámfort s 3 gramm porrá tört graphitot. A habot szedjük folytonosan le e keverékről, addig, míg ez kékes vas színt nem ad. Ha mindezt pontosan elvégeztük, egy napig hagyjuk állva e vegyületet. Ez idő letelte után egy lágy, esettel könnyen mázolható anyag áll rendelkezésünkre, melyet aztán gépeink vagy géprészeink bekenésére használhatunk. A bekenet vas oly színt kap, mint ujkorában s egy évig állandóan megtartja fekete fénylő színét.

Vágási sebek, melyek a nyomdában gyakran fordulnak elő s melyek elhanyagolása nagy veszélyvel jár, következőleg gyógyíthatók. Az illető, ha kezét bevágta, azonnal hagyja abba munkáját, nehogy ólompor hatoljon be sebébe és finomra tört mézgalával hintse be. Ajánlatos a sebet langyos vízzel is kimosni s időről-időre aztán lágy gyolcsal borogtatni. Egy alig észrevehető vágás vagy szúrás már sokaknak okozta veszedelmét, mert ha az ólomporral vegyült víz vagy a formamósnál használt lug a sebébe behatol, vérmérgezést okoz. Ne kicsinyeljük hát a bajt s ha bármily kis szúrást vagy vágást érzünk kezünkön, fogjunk azonnal annak tiszta vízzel való kimosásához.

Gyorssajtók négy festékfeladó hengerrel. Rég elismert dolog, hogy az eddig használt festékelosztás a képes nyomatokhoz elégtelen; régi nyomóink azon elve, hogy kevés festékkel többszörös föladás által hatást idézzenek elő, kellőképp a gyorsajtóra viendő át. Az asztali vagyis lapos fektű színezés hengerszínezés nélkül nem képes ezen segíteni. Ekkép az augsburgi gépgyár által előállított gyorsajtók, melyeknél a tég (Forma) kétszer telítettik, mielőtt nyomást szolgáltatna, csekély termékük végett nem váltak be. Ujabbán Hummel Berlinben négy festékfeladó hengerrel ellátott gyorsajtót készített; az augsburgi gépgyár, valamint König & Bauer követték. Ezen gyorsajtók tevékenységével minden tekintetben meg lehetne elégedni. A gépezetük igen egyszerű. Két egymás mellé állított hengerműből áll; tehát négy föladó hengere, két mezelen hengere és megfelelő számú dörzshengere van. Mindkét hengermű között egy nagyobb acél dörzshenger fekszik; ugyanez a második hengermű festékosztogatója; az acél dörzshenger kivétele által a második mű tevékenysége megszüntetettik.

Vörös línékat avagy bármely más díszítő betűt vagy alakot kék alapra a következő módon nyomhatunk: Vegyünk anilin-estéket (Eosin, Geraniumlack stb.) és vegyítsünk hozzá 25% hamuzsír-váladékot, melyet 8 gramm tisztított vízből és 1 gramm erős hamuzsír-ból állíthatunk elő. A siker kémiai uton következik be, a mennyiben a hamuzsír a kék színt erősen megfogja, míg a vörös szín a hamuzsír minden befolyásától ment marad s ily művelettel kék alapra könnyen nyomhatunk vörös színnel, mely szokatlanul tiszta leend és a két színt élesen kitüntető nyomást ad.

VEGYES KÖZLEMÉNYEK.

Díszes bekötési tábláink vörös, szürke és tengerzöld színű vászonban, gazdag arany és fekete nyomásban elkészültek, kik azt megrendelni óhajtják, kéretnek annak árát, 80 krt, postautalványon beküldeni.

Czégváltozás. A Légrády-Testvérek czég egyik belfagja, Légrády Károly, kir. kereskedelmi tanácsos, újévkor az üzlet kötelékéből kilépett s az egész üzletet eddigi czégtársának illetőleg testvéreinek, Légrády Tivadarnak adta át. Ismeretes, hogy Légrády Károly nemcsak a fővárosi és kereskedelmi ügyekben játszott kiváló szerepet, de az irodalommal is foglalkozott; a «Pesti Hirlap» szerkesztésében nagy részt vett s nemrég összeállította és kiadta Mikszáth Kálmán «Karczolatait»; üzletét pedig az utóbbi években kiadott diszművek által igyekezett a hazai nyomdai műintézetek sorába emelni.

Új lapok. Újévtől kezdve új napilap indult meg Fenyvessi Ferencz országgyűlési képviselő szerkesztésében, szabadelvű programmal, a 67-es alapon. — Ugyancsak újévtől kezdve indult meg a «Magyar Génusz» című hetilap is Hevesi József és Karczag Vilmos szerkesztésében, szépirodalmi tartalommal. A csinos könyomású boríték az ujonnan alakult «Kosmos» kö- és könyvnyomdai részvénytársaság nyomdájából került ki. — «Közügy» címet visel Tanos Pál volt ujpesti bíró szépirodalmi és társadalmi hetilapja, melynek első számát megkaptuk. A lap czélja az ujpesti korrupció üldözése. Ára negyedévre 1 fnt, mely Ujpestre, Baross-utca 18. sz. alá intézendő.

Halálozás. Gömör János (a hetvenes években a «Magyar Politika»-nál állt kondícióban), a makói Gaál és Gömör könyvnyomda-czég belfagja, e hó 6-án, élete 42-ik évében, Makón meghalt.

Ötven éves magyar újság. A Debreczenben megjelenő «Értesítő» január 3-án ünnepelte fennállásának ötven éves évfordulóját. Hogy mit jelent ez a vidéken, a személyi harcok élesen kihegyezett torzalkodása, s az ezerféle veszedelmes Scylla és Charibdis között való lavírozásban, könnyen elképzelhető. Az «Értesítő» ez ünnepi alkalomra nemzeti színű keretben jelent meg.

A nyomdából kikerült falragaszokra a nyomdász neve és lakása feljegyzésének elmulasztása sajtóvétséget képez. Ugyanis a m. kir. belügyminiszter 1891. december 1-én kelt határozata értelmében, mely szerint a cs-i járás főszolgabírája által hozott ítélet hozzá felebbzetetett, az első fokú ítélet helyben hagyta. A tény az, hogy S. János cs-i lakos és nyomdász oly falragaszokat nyomtatott, melyeken sem a nyomda, sem az illető lakása megnevezve nincs, s ezért az 1848. évi XVIII. t.-cz. 41. és 39. §§-ai értelmében sajtóvétséget követett el, s említett miniszteri rendelet folytán 50 forint pénzbüntetésben, nem fizethetés esetében 5 napi elzárásban, továbbá az eljárás és a felmerülhető tartasköltségek megfizetésében marasztaltatott el. Tekintsük tehát szoros kötelességünknek, a kiállított nyomtatványokra a nyomda czégét rátenni.

Nyomdabetűk lopása. Kalmár Lajos a budapesti Schlesinger Ignác-féle nyomda vezetője azt a följelentést tette a főkapitányságnál, hogy ő már mintegy négy hónap óta tapasztalja, hogy a nyomdából mindenféle nyomdai kellékek, betűk, czímírások, díszletek, keretek, rézlineák stb. eltűnnek s ezáltal egész gamitúrák válnak használhatatlanokká. Így már több mint 600 fnt kára lett a czégnek és sehogy sem tudták a tolvajnak nyomára jönni. Végre a «Toldy»-féle nyomda által kiadott «Új korszak» című újság 2-ik számának egy hirdetésében

megismerte az ellopott keretek egyikét. Tóth Gyula nyomdatulajdonostól azonnal megkérdezte: hogy került a kérdéses keret birtokába, mire az kijelentette, hogy az Neuhauser Lajos, a társulajdonos beszerzése, ki azokat egy gráci nagybátyjától kapta. Neuhauser, ki a Schlesinger nyomdában volt még nem régiben is szedő, a rendőrség által szintén kihallgatva azt adta elő, hogy a Kalmár által az ő üzletükben lopott jószágként felismert nyomdai szerek egy részét ezelőtt mintegy három hónappal egy ismeretlen barna fiatal embertől vette, ki neki azt mondta, hogy ő azokhoz az újvártéren jutott. Az ismeretlen eladóra nézve annyi felvilágosítást nyújthat, hogy annak öcsse most is tanoncz a Schlesinger nyomdában. A mi a többi gyanusnak tartott nyomdai szerelvényeket illeti, azokat ő 3 év előtt Kolits József nevű gráci lakos nagybátyjától kapta. A rendőrség ebben az ügyben folytatja a vizsgálatot s már az ismeretlen eladónak — ki kétségkívül a tolvaj — szintén nyomdában van.

Új szerkesztő. Ungvármegye hivatalos közlönyének az «Ung»-nak szerkesztését folyó hó 1-től Tabody Jenő, Ungvármegye főjegyzője vette át.

A sajtótörvény 39. §-a értelmében a nyomdatulajdonosok által vezetendő könyvek bélyegmentesek. E tárgyban a m. kir. pénzügyminiszter az 1891. évi decz. hó 3-án 93,310. sz. a. következő körrendeletet adta ki: «Az 1848. évi XVIII. törvény-cikkbe beczikkelyezett «sajtótörvény» IV. fejezete 39. §-a szerint a nyomdatulajdonosok által vezetendő könyvek, melyekbe az illető nyomdában elkészült minden nyomtatvány elkészültének ideje, továbbá alakja, címe vagy ismertető tartalma, a kötetek, a példányok és az iverk száma bejegyzendők, az illetéki díj-jegyzék 79. tétel c) pontja értelmében bélyegmentesek. Ezeknek a könyveknek a törvényhatóság által teljesítendő hitelesítése (a zsinórok lepecsételése) szintén bélyegmentes.

Vidéki zsurnalisztika. A Klassánszky László és Schwartz (Setét) Sándor dr. felelős szerkesztésében megjelenő «Eger és Vidéke» című újság 1892. január 1-től hetenként kétszer jelenik meg.

Az első nemzeti bankjegyek. A pesti magyar kereskedelmi bank a 48-as emlékek kiállításának néhány napra átengedte ama szerződés eredeti példányait, melyet a bank Kossuth Lajos pénzügyminiszterrel kötött az első magyar bankjegyek kibocsátása iránt. A szerződést a magyar állam részéről, István nádor királyi helytartó beleegyezésével, Kossuth Lajos pénzügyminiszter írta alá 1848. június 17-én. A szerződés szerint a magyar állam öt millió forintot tett le a banknál aranyban és ezüstben, s a bank erre tizenkét és fél millió értékű bankjegyet bocsátott ki, melyek az első nemzeti bankjegyeket képezték.

Temesvári szerkesztők sajtópöre. A debreczeni sajtóbiróság, decz. közepén tárgyalta Barát Arminnak, a «Temesvári Zeitung» szerkesztőjének Steiner Károly, a «Südungarische Reform» ellen indított sajtópörét. Egyszer már volt esküdtzéki tárgyalás ebben az ügyben Aradon. De a kuria megsemmisítette az akkor hozott verdikket és a debreczeni sajtóbiróságot delegálta. A magánvádlót Bakonyi Samu ügyvéd, a vádlottat Ozory István dr. jogtanár képviselte. Az eljárás késő estig eltartott. Bakonyi hosszú vádbeszéde után Ozory dr. mondott védőbeszédet, a melyben kifejtette, hogy Barát nagyon is rászolgált magaviseletével az inkriminált cikkekben foglalt kifejezésekre. Az esküdtzék verdiktjét éjjeli 11 órakor hirdették ki. Az esküdtzék egyhangulag becsületsértést lát az inkriminált cikkekben és Steinert vétkesnek mondotta ki. A bíróság 100 frt pénzbüntetésre és a 673 frtnyi költség megtérítésre ítélte a vádlottat.

A revolver. Egy vidéki olvasónk beküldte nekünk a «Buda-pesti Illustrirte Zeitung» című német zuglap egy számát, mely a szokásos mellékletekkel érkezett hozzá. A szennyes papíros izetlen dicséreteket mond róla, de a melléje zárt levélből megértheti azt a leplezett fenyegetést, hogy a legközelebbi szám másképp fog beszélni, ha be nem váltja az öt forintos előfizetési nyugtát. A nyomdafestékes utonállókkal szemben csak a rendőrség oltalmazhatja meg a tisztességes embereket, de különben felesleges is nagyon védekezni ellenük, mert a mint dicséreteik nem használnak senkinek, ép úgy nem ártanak alávaló rágalmaik sem. Csak a nyugtáikat ne tessék beváltani, akkor aztán elhullanak, mint pályatársuk a légy.

Hamis ötvenesek. Kis István uram Sárkeresztúron (Tolnamegyében) már elég ügyesnek érezte magát a bankócsinálás mesterségében, s már megvolt a kellő előgyakorlata, csak néhány társ kellett hozzá, a kik az ő tiltott produktumain tudni segítsenek. Szerencsésen meg is találta azokat Kis György palfai és Imre J. szegzárdi lakosok személyében. De ez utóbbi ismeretség hirtelen nyakát szegte Kis uramnak. Megtörtént ugyanis, hogy egy Szegzárdon, valamely üzletben fölváltásra kínált hamis ötvenes származása iránt a szegzárdi csendőrség különösen érdeklődni kezdett, s addig-addig kutatott, míg a nyomok Imre János szegzárdi lakoshoz vezettek, a ki, bár eleinte konokul tagadott, de utóbb töredelmesen bevallotta, hogy Kis István uram az apja annak a törvénytelen gyerekek. Gyimóti Márton szegzárdi rendőrőrmester felöltözött tehát polgárruhába, s a bűnbánó Imrével, meg 2 csendőrrel látogatba ment Sárkeresztúrra. A csendőrök elrejtőztek, ők pedig ketten beállítottak a mit sem sejtő direktorhoz. «No meg van-e már az az ígért pénzecske?» kérdezte Imre. A vén, kitanult róka, ki már egyszer könnyenhivének áldozatul esett, gyanakvó szemmel nézte a társjövénnyt; de mikor Imre neki megmagyarázta, hogy nincs oka semmitől sem tartani, mert ez neki testvéröcsce, hát bizony csak előhozakodott, hogy: «nem jókor jösztek, fiaim, mert abból a kérdéses portékából most éppenséggel nincs készen semmi.» De a testvéreket most nagyon gyötörte a kíváncsiság, hogy ejnye, mennyire szeretnék ők látni, mi módon is készül hát az a bankó? Kis uram végre nagy kérésre előszedegette az instrumentumait s hozzá látott a pénzgyártáshoz. De mivel az már szintén rendes dolog, hogy beszéd- s munkaközben kiszárad az ember torka, az áldozatkész Imre ezen a bajon is segített. Elfutott a közeli korcsmába, bort hozott, de egyuttal a csendőröket is meginvitálta, hogy úgy egy negyedóra mulva szerencsétlenségük egy kvaterkára. Most már bor mellett még vigabban ment Kis uram bankócsinálása, s ha sokáig hagyják a csendőr urak, reggelre lepipálja az osztrák-magyar bankot. De hát bizony kiméledlenül bekopogtattak hozzá — masinástul, festékestül és bankóstól együtt, ugy a hogy találták, mindenestül nyakon csipték. Saját vallomása szerint Kis György, palfai lakos segítségével eddigelé 9 darab ötvenesen adott tul.

Leszállított postadíjtételek egységes alapon. Nagy-Britanniában 1892. január 1-től kezdődőleg egységes, leszállított postavitelbér lép életbe lapok, könyvek, árjegyzékek, különféle nyomtatványok, kereskedelmi papírok, különféle minták stb. vitelére, melyek az egyesült királyságból külföldre vagy a gyarmatokra szólnak. Az eddigi különbségek a lapok és könyvek szállítási ára közt, megszűnnek és a közönséges levelezés díja, ha két unciánál nem nehezebb a levél sulya, $\frac{1}{8}$ penny. Kivételt csak a bankpapírok képeznek, melyekért $2\frac{1}{2}$ pencet kell fizetni.

Elkobzott rémregény. A budapesti sajtóügyi vizsgálóbíró a Figdor-család panaszára elkoboztatta «A Kreutzer-szonáta bűnöse» című rémregényt, a mely kíméletlenül támadta meg a család becsületét. A sajtóügyi vizsgálat folyamán kiderült, hogy a férczmű szerzője Mészáros Dániel, a ki Zentai Dániel név alá rejtőzött. A panaszos család képviselőjében Fejér Márton dr. ügyvéd a napokban benyújtja ellene a vádlevelet.

A felsült újdondász. Nagy volt a készülődés Nagykanizsán a december 9-ére tervezett Barbi-hangverseny előtt. A hangverseny-termet a rendezőség pompásan feldíszítette, s minden készen volt már, csak a művész hiányzott. A várakozás legfeszültebb óráiban, csaknem az utolsó pillanatban jött aztán a leverő hír, hogy a művész nem jöhet, mert influenzában fekszik. Az általános lehangultság azonban óriási derűsséggé változott másnap, mikor a «Zala» című újságban a következő referáda volt olvasható: «Barbi Alice, a világhírű énekesnő hangversenye decz. hó 9-én volt a polg. egyesület nagytermében. A díszes és szép számu közönség sietett megjelenni a sokat ígérő hangversenyre, s nem is csalódott az énekesnőhöz kötött reményeiben. Barbi most is oly erőteljesen kezeli hangját, mint ezelőtt, s trillái nem változtak. A páholyokat és körszékeket városunk elite-közönsége foglalta el, míg a földszinten a művészetért mindenkor lelkesülő fiatalok foglalt állást. A hangverseny minden egyes pontja sikerült s az énekesnőnek ugyancsak híjutott a tapsviharból. Barbi meghatottan látszott a közönség kitüntetéseivel szemben, mely közönség nemcsak az erkölcsi jutalmat adta meg a művésznőnek, hanem anyagilag is támogatta!»

A «külön» kiadás. A bécsi alsergrundi járásbíróság előtt érdekes ügyben folyt tárgyalás. Néhány héttel ezelőtt ugyanis Korneuburgban és Stockerauban sok ezer példányban terjesztették a volt Vorstadtzeitung (a jelenlegi Oesterreichische Volkszeitung) egyik külön kiadását, mely azt újságolta, hogy Stefánia trónörökösnek egy egészséges fiugyermeknek adott életet. Természetes, hogy a hír nagy feltűnést keltett. Utána jártak a dolognak és kiderült, hogy az egykori Vorstadtzeitung annak idején, midőn a főhercegné lebetegedőben volt, arra az esetre, hogy ha fiugyermek születnék, e hírt tartalmazó külön kiadást készített elő, mely azonban, minthogy főhercegné született, tárgyalatnánál vált és évek múltán mint makulatura került forgalomba. Az illető papirkerekedőnöt jogtalan kolportage miatt pénzbírságra ítélték.

Weber alphabet-rajzainak: első füzeté ép most jelent meg Hedeler G. lipcsei könyvtáros bizományában. A füzet díszes cartonborítékban hat lapot tartalmaz, nagyrészt amerikai modorban rajzolt ábécze mutatóvanyokkal. A gyönyörű antika és gótikus jellegű initáléknak, valamint körlevél betűk mutatóvanyainak nagy hasznát vehetik úgy a könyvnyomdászok, mint a betűöntődei betűvésők. A füzet ára 60 fillér.

A franciaiai bank Ferté-sous-Souarre-ban külön gyárat rendezett be, a hol a bankjegyek előállításához szükséges papírost gyártják. A kész papíros sulyát, mielőtt a bankba küldenék, pontosan meghatározzák, azután megszámlálják és csomagolják; egy-egy csomagba két rizma, illetőleg 2000 iv kerül. A ládák átvételét a főtítkár, a főellenőr és a nyomda vezetői, valamint a bankjegy-könyvvezetőség közösen eszközli. A pecsétek sértetlenségét megállapítva, a ládákat kinyitják, mire ezek tartalmát az átküldési jegyzékkel hasonlítják össze. Az átvett papírost már most külön helyiségekbe viszik, melyhez két főtisztnek van egy-egy, de különböző kulcsa. Innen azonban egy lapot sem adnak ki, a felügyelő-tanács jóváhagyása nélkül. Ekkor a papíros a papíros banképület, külön e célra berendezett nyomdájába kerül, a mely

az átvett papíros mennyiségért felelős. A nyomda, a gépektől eltekintve, összes szükségleteit maga állítja elő. Maga gyártja a szükséges festékeket, önti hengereit; bélyegeit, lemezeit és mintáit szintén maga állítja elő. Külön fotográfáló műhelye és galvanoplasztikai intézete is van, melyeket szoros zár alatt tartanak. Nyomatás előtt a papírost, hogy a litografiai utánzást lehetlenné tegyék, bezsirozzák. A bankjegyprés 1872-ben, a midőn a 10 frankos bankjegyek kiadása miatt rendkívül igénybe volt véve, naponta 400,000 bankjegyet nyomott s 52 gépe volt állandó működésben. Jelenleg a naponkénti gyártás 50,000 bankjegyre rug. A nyomatás után a bankjegyeket, az ellenőrző személyzet jelenlétében 60 munkásnő vizsgálja pontosan át. A bankjegyek 1.000,000 darabot tartalmazó csomagokban kerülnek a munkásnők kezébe, kik a vizsgálat megejtése után a borítékra nevüket kell, hogy felírják, ebből aztán tudni lehet, kiknek a kezei között ment át a megfelelő csomag. Ilyformán a hibás bankjegyeket kiválogatják s az illető csomagokban a hiányt, a pótlás megejtéseig, külön megjelölik. A hibás példányok a főtítkársághoz kerülnek vissza, mely aztán pontosan elkönyveli s a kiselejtezett bankjegyeket 5 évig visszatartja, csak ez idő telte után égetik el. A hibátlan bankjegyek szintén a főtítkársághoz kerülnek, a honnan a forgalombalozatal céljából, annak idején a pénztárnak adják át. Csak akkor látják el a bankjegyeket a megfelelő aláírásokkal, melyek által forgalomképesekké lesznek. Jelenleg a nagyszámu hamisítás következtében, valamennyi bankjegyet megújítják.

Shakespeare szülőházát tavaly 19,414-en látogatták meg, kik 39 különféle nemzetiséghez tartoznak. A nagy brit költő születési háza hatalmas márványtáblával van jelölve.

A korrektor felelőssége. Berlinben a legutóbbi időben bűnösök leleményességgel terjesztették ki a sajtóügyi felelősség fogalmát. Így például egy sajtóvétség következtében, a melynek elkövetőjét nem sikerült kipuhatolni, a nyomdai kerrekortort ítélték el, kinek a kezén a kézirat keresztül ment. Most utabban pedig azt olvassuk, hogy a berlini államügyészség, mely nemrég vádat emelt a «Kladeradatsch» szerkesztője és a lapnak egyik rajzolója ellen a prieri szent palást meggyalázása miatt, a vádat a Kladderadatsch nyomdájának gépmesterére is kiterjesztette bűnrészességgel, a mennyiben közreműködött az inkriminált kép lenyomatásában. Ez uton tovább haladva, nem képzelhetünk mást, mint hogy adandó alkalommal a lap kihordóit is sajtóügyi felelősségre fogják vonni, mert kétségtelen, hogy ezek sem kisebb bűnösök, mint akár a nyomdai gépmester.

Senefelder-Matinée. Párisban múlt év november elején a Grand-Orient de France-ban Senefelder szobrának felállításai költségeire, melyet Franciaország egyik nagyobb vidéki városában állítanának fel, fényes matinée-t tartottak. Egy Gerard nevű könyvnyomdász alkalmi beszédet tartott, mely ez ünnepélyszerű matinée-nak kezdete volt. Részt vettek benne a Comédie Française, az Opéra Populaire, a Théâtre Libre és a nagy opera növendékei; továbbá a leghíresebb koncert énekesek. Mint az «Imprimerie» mondja, úgy a szellemi mint az anyagi siker eléggé kielégítő volt.

Graphikai kiállítás. Londonban az idén is graphikai kiállítást készítenek tartani, melyen mint a tavalyin, úgy a kézi rajzok és metszvények, mint a nyomdászati szerelvények és a nyomdai termékek különféle termékei kiállíthatók lesznek. E kiállítás rendezősége egyszersmind hivatalos lesz ítéletet hozni a fölött, hogy egy év alatt mennyit haladt a nyomdászati műipar. A «Nemzetgazdasági Csarnok» Londonban, mint már előre látható, szűk lesz a kiállítandó tárgyak befogadására s még egy

mellékhelyiség kibérlése van tervben. Ez alkalommal tervben van még, hogy csupán szakemberek által kongresszus tartassék, s aztán egy közös ünnepség, melynek jövedelme a graphikai segélyegyletek segélésére fordítandó; e program azonban még kivitelre vár s keresztülvitele és sikere attól függ, hogy a különféle nemzetiségek megegyeznek-e abban, hogy közös nyelvül az angolt fogadják el? — Egy másik hasonló kiállításról is van szó, mely Amsterdamban tartatnék, egyidőben a szépirodalmi kongressussal, melyet tavaly Antwerpenben a Plantin-Museumban tartottak. A tavalyi kiállítás sokfelé igen felkötötte a figyelmet, s híhető, hogy ez idei amsterdami kiállítás méltó társa lesz a londoninak s óhajtandó, hogy ez az augusztusban tartandó kiállítás méltó befejezője legyen a londoninak.

Leégett nyomda. Falkenauban a Müller és Weiser nyomdája, könyomdája és papirlemez gyára december hó 28-án teljesen porrá égett. A kár körülbelül 80,000 frtra rug, mely némileg fedezve lesz általa, hogy a nyomda és papir-lemezgyár biztosítva volt. — Egy másik tüzesetről is meg kell emlékeznünk, mely Frederiksborgban ütött ki s mely az állami nyomdában igen sok értékes kéziratot, mely kiszedés végett adatott oda, és sok becses okmányt hamvasztott el.

Évszázadokra biztosított lap a pittsburgi «Broadax», melyet egy hasonló nevű néger szerkesztő fajrokonainak. Ő maga írja, szedi, javítja és küldi szét a lapot, melyet ingyen kap minden néger. A négerkörében nagy is a tekintélye s az olvasók éppen nem haragszanak, az össze-vissza szedésen. Egyforma betű t. i. csak addig van a lapban, míg a betű kifutja, azután más betűszekrény tartalma következik, tekintet nélkül a

betű nagyságára. Ha pedig már minden betű kifogyott, a kiadó kezét mártja a nyomdafestékbe, s a hézagokat, a hová már betű nem tellett, ilyen manupropriákkal tölti ki. Nyáron igen gyakran megszaporodik az ilyen «olvasmány», s a néger olvasók legalább tudják ebből, hogy a szerkesztő egészséges. De mert a lapnak a négerknél nagy a tekintélye, a washingtoni intéző körök szeretnek jó lábon állani a szerkesztővel. Pénzt nem fogad el senkitől, tehát előfizetnek a lapra száz, kétszáz, négyszáz, sőt még több száz évre is. Quay szenátor, csak az imént fizetett elő kilencszáz évre a lapra, mit a szerkesztő büszkélkedve is tudatott az olvasókkal. Hogy az ilyen «régí előfizetők» ügyeit elő kell aztán mozdítani, azt a «Broadax» is tudja. No de legalább nem engedi magát megvesztegetni.

Könyomdai kövek. Mint a «Journal für Buchdr.» közli, az Egyesült Államok Missouri kormányzóságában egy rétnek használt területen oly földre akadtak, hoi 30—80 láb mélységben a könyomdászathoz szükséges kövek bőven található. Ugyan e földrétegek közt különféle minőségű krétákat íkete, barna és a rendes fehér színben ástak már ki. Emlelt kövek csaknem olyanok, mint a solnhoferiek s egyes repedéseikben szürkés-kék színben játszó.

Egy teljesen jó karban levő vonalozógépet (Rastrirmaschine) keresek. Szeged. *Várnai L.*

TARTALOM. Az év elején. — Elkészült nyomtatványok szállítása. — Magyar ornamentika. *Dadai Géziól.* — A reklámok. *Bartha Lajosól.* (Első közlemény.) — A könyvczim szedés. (Első közlemény.) — Mellékleteink kiállítása. — Hasznos tudnivalók. — Vegyes közlemények. — Hirdetések.

PALLAS RÉSZVÉNYTÁRSASÁG NYOMDÁJA BUDAPESTEN.

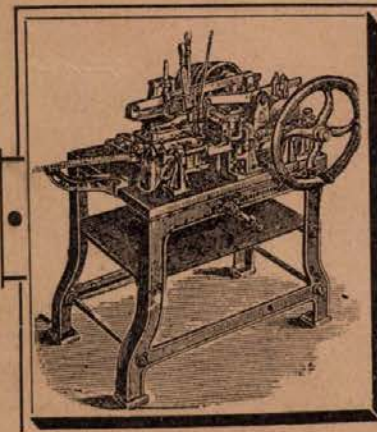
Teljes
könyomdai berendezéseket
előnyös feltételek mellett és megbiz-
ható kivitelben szállit
Johannes Weysz
BÉCS, III., Uchatiusgasse 3.

Rézlinea-gyár + Nyomdai felszerelvények
C. RÜGER
LIPCSE
Képvisele Magyarországon
PUSZTAFI és TÁRSA Budapest, Akadémia-u. 6.

PONTOS KIVITEL
ELŐNYÖS ÁRUK

KIVÁRTATVA INGEN

GÉPGYÁR

Különlegességek az üntüde, rézlineagyártás, tön-
tüde és galván-lemezek minden szükségleti kelleköl-
höl, s a nyomdai szakmába vágó minden műszerekhöl

KÜSTERMANN & COMP.

UJ COMPLETT ÖNTÖ-GÉPEK

Felülmulhatlan, utól nem ért munkaképesség-
gel. Pontos magasság, csekély anyag-vesztés.

BERLIN, N. 20

BADGOS-MESTER

REDLICH BERNÁT

LEGSZESZ- ÉS VIZVEZETÉK-BERENDEZŐ

BUDAPEST, IV., KECSKEMÉTI-UTCZA 12.

Különösen ajánlja magát a nyomdatulajdonos urak
figyelmébe a
Siemens-lámpák és gázmotorok
légszeszvezetékai javítására.

Netáni szükséglet esetén a nyomdatulajdonos
urak figyelmébe ajánlom
nyomdai eszközök készítésére szolgáló műhelyeimet,
valamint

RÉZLINEA - GYÁRAMAT

H. BERTHOLD
BERLIN
BELLE-ALLIANCE-STRASSE N° 88.

NYOMDAI SZAKÜZLET

PUSZTAFI ÉS

BUDAPEST TÁRSA

Akadémia-utcza 6.

KAISER L. ÉS FIAI
bécsi gyorsajtógyárának magyarországi képviselője.

Állandó nagy raktár gépek, festékek és minden
nyomdai felszerelésekben.

Legelső gyárak képviselősege.

Használt gépek vétele és azoknak saját
műhelyükben történt teljes helyreigazítása
után való eladása.

Könyvnyomdai berendezések elfogadása.

CA frankfurti FLINSCH-féle betűöntőde vezérképv. -
elősege Magyarország valamint Ausztria részére.

Kettős gyorsajtók, kétszint nyomó gépek,
taposó-gépek és tégelynyomású sajtók.

Maschinenfabrik Augsburg

KÜLÖNLEGESSEG

Mindennemű
könyvnyomdai gépek.

Vezérügynök
az osztrák-magyar monarchia részére:
POLACSEK JÓZSEF
BÉCS, IV., Belvederegasse 2.

Közönséges gyorsajtók
összeállítható hengszerkezettel és négy festékező
hengerrel. Teljes festékdörzsölővel, a legfinomabb
illusztráció-nyomásra igen ajánlatos.

Könforgó gépek
lapok, könyvek és illusztrált művek nyomására,
nemkülönbön két vagy többszínű nyomásra, hajto-
gató szerkezettel, tölcserrel és vágókéssel.

GÉPJAVÍTÓ-MŰHELY
CENS. P.
 BUDAPESTEN
 IX., KINIZSY-UTCA 10.

Vállalkozik minden-
 nemű könyv-, kő-
 nyomdai és könyv-
 kötészeti gépek javi-
 tására. Teljes erő-
 átviteli (transmissio)
 berendezésekre, gáz-
 motorok és gőzgé-
 pek felállítására.

Számos elismerő nyilatkozat tulajdonosa.
 Költségetések készséggel teljesítettnek.
 Átköltöztetések szakszerűen és olesón
 eszközöltetnek.
 Olcsó gépeket a legmagasabb áron vásárol.

ELSŐ MAGYAR
BETŰÖNTŐDE
RÉSZVÉNYTÁRSASÁG
 Budapest, Dessoeffy-utca 32, saját házában.

Folyton dús raktárt tart magyar, német, horvát,
 szerb, román és bolgár ékezetű

KÖNYV- ÉS CZÍMBETÜKBŐL
 továbbá
KERETEK, KIZÁRÁSOK,
 és egyéb nyomdai felszerelvényekben.

Teljes nyomdai berendezések
 jutányosan és gyorsan foganatosíttatnak

≡ **Betűöntőde** ≡

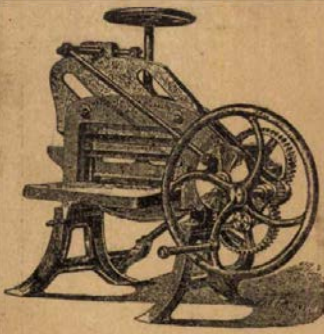
Galvanoplasztika * Mechanikai műhely * Főmőntőde

A. Meyer & Schleicher

BÉCS, VII. KERÜLET, HERMANNGASSE 22

Uj könyvnyomdák berendezése. ✨ **Rézliniagyár** ✨ Nyomdai eszközök nagy raktára.

Motorhajtással complet öntőgépek s minden legujabb és legezészerűbb
 segédgépekkel felszerelve.

GÉPGYÁR ÉS VASÖNTÖDE
Josef Anger & Söhne

Bécs, Hernalss, Hauptstrasse 124.

Ajánlja a legújabb szerkezet szerint készült könyv- és könyomdai gyorsajtóit, téglés nyomó-, papírvágó és lyukasztó-gépeit, papírlémez-ollóit, simító és aranyozó sajtóit és kősiszoló gépeit, melyek a legjobb anyagból készültek, a legolcsóbb gyári árak s előnyös fizetési módzatok mellett.

FISCHER ÉS MIKA
BUDAPEST
VI. kerület, Király-utca 83. szám.
BETÜÖNTÖDE ÉS TÖMÖNTÖDE.

»»»
Ajánlja nagy választékú és folytonos készletben tartott legújabb
könyv- és címbetűit
szerb és héber betűket, körzeteket és körzárásokat, továbbá nyomdai szerelvényeket, betűszekrényeket, állványokat, leggyorsabban és legjobb minőségben kiállítva.
Elvállal igen jutányos áron teljes nyomdai berendezéseket.

Államilag kedvezményezett
Első Magyar Könyv- és Könyomilai
Telefon 270 Festékgyár Telefon 270
Kurzweil János és Társa
—♦ BUDAPEST ♦—
V., Hold-utca 25

Ujság-, mű-, illusztráció-, díszmű-, és mindenféle színes festékek, kenczék, bronzok.

PATENT
GELATIN-HENGERANYAG.

Vegyműszaki és vegyészeti termények készítése.

BEIT & PHILIPPI
Fabrik von schwarzen und bunten
BUCH- & STEINDRUCK-FARBEN
FIRNISSEN.
„HAMMONIA“ WALZENMASSE.
HAMBURG & STASSFURT.

FESTÉK-GYÁRA
HAMBURGban és STASSFURTban

Készít fekete és színes
KÖNYV- ÉS KÖNYOMDAI FESTÉKEKET
HAMMONIA-HENGERANYAGOT
KENCZÉKET

VEZÉRKÉPVISELŐSÉG ÉS GAZDAGON FELSZERELT RAKTÁR
MÜLLER TESTVÉREK
Főraktár és iroda: BUDAPEST Nagy korona-utca 3. sz.

Könyv- és könyomdai
szines és fekete festékek gyára

HUBER MIHÁLY

ALAPITTATOTT
1780-BAN

München és New-York

Kizárólagos
képviselői Magyarország
és a keleti tartományok részére

PUSZTAFI ÉS TÁRSA BUDAPEST

AKADEMIA-UTCZA 6. SZ.

Hol is a dúsan felszerelt raktárból bárminemű
megrendelések pontosan eszközöltenek.

Arjegyzőkkel és nyomásmintákkal kívánatra
készséggel szolgálunk.

FLECK SÁMUEL

GÉPJAVITÓMŰHELYE
BUDAPEST

VI., SZABOLCS-UTCZA 22.

JAVÍTÁSRA ELVÁLLAL:

körforgó, könyv- és könyomdai
nyomógépeket s tégelynyomásu
sajtókat.

Skakértelmem és megbiz-
hatóságomért kezeskedik
am a tis évi gyakorlati mű-
ködés, melyet mint főmon-
tór a Wörner-féle gépgyár
gyorssajtó-osztályában töl-
töttem.

Nyomdai festékek gyára
Rometsch és Társai

Alapított 1871-ben Ujpesten Alapított 1871-ben

Illusztráció-festék. Accidenz- és műfesték. Hirlapfesték. Szines festék, törve
vagy szárazon. Kenczék megfelelően gyártott lenolajból készítve.

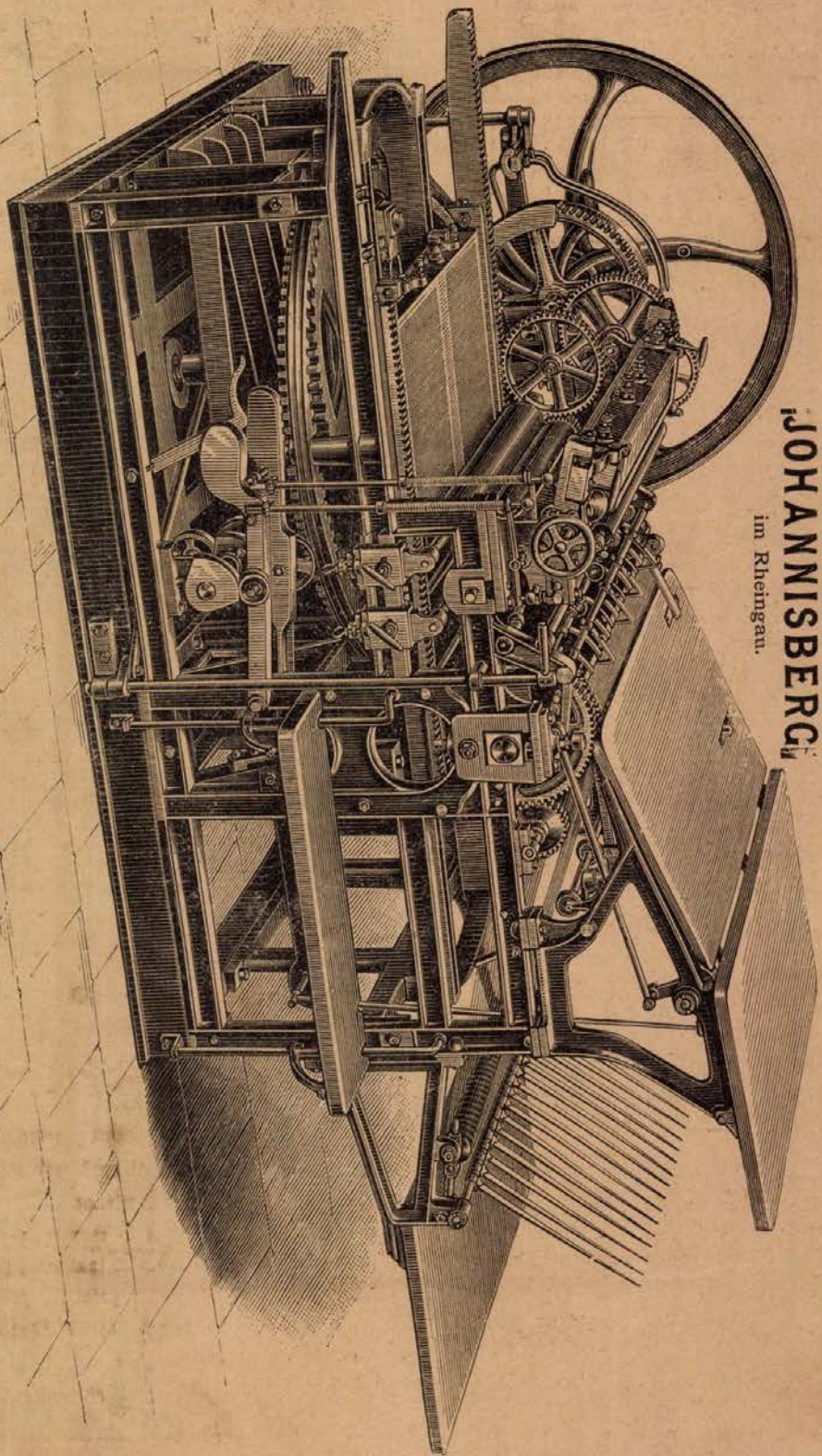
Kétféle minőségű hengeranyag.

Összes gyártmányaink hazai ipar.

Képes árjegyzők kívánatra ingyen küldetnek

✦ Klein, Forst & Bohn Nachfolger ✦

JOHANNISBERGER
im Rheingau.

KÜLÖNLEGES GYÁRTMÁNYOK:
Nyomdai gyorsajtók vasúti és korlátára,
kettős nyomolengertű gyorsajtók kétszin
nyomógépek. Könyomdai gépek.

➔ **GÉPVÁR ÉS VASÖNTÖDE** ➔

Árjegyzékek és ábrák kiadásra ingyen és bérmentve küldetnek.

KÜLÖNLEGES GYÁRTMÁNYOK:
Gyorsajtók, táblázatok nyomásánál egy szetre
lehet a harántvonalakat bármely színben nyomni.
Hengernyomási taposó "Liliput"-gépek.

Weinwurm Antal
fényképész

első magyarországi chemigraphiai műintézete

Budapest, IV., Károly-utca 3

készít mindennemű horgany edzésű duczor autotypia, phototypia, chemigraphia és chromotypia útján. Alaprajzok, térképek, hálózatok photolithographia útján a legutányosabban sokszorosítottak.

Külön berendezés házon kívüli fényképészekre.

CHEMIGRAFIA

ALAPTÍPUS

Készít mindennemű

SODRONYFŰZŐ, FÉRCZELŐ,
valamint szabadalmazott

KÖNYV- ÉS FÜZET-TŰZŐ GÉPEKET

GEBRÜDER BREHMER

* **PLAGWITZ-LIPCSE** *

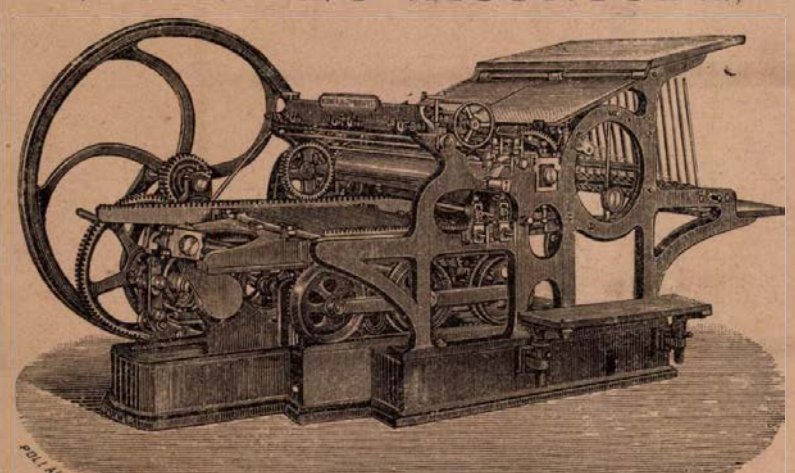
minden alakban való

ÜZLETI KÖNYVEK, ALBUMOK, RÖPIRATOK,
KÖRLEVELEK, IRÓ-TÉKÁK és SZÖVET-
MINTÁK stb. részére.

VEZÉRKÉPVISELŐSÉG ÉS FÖRÁKTÁR:
MÜLLER TESTVÉREK BUDAPEST,
V., NAGY-KORONA-UTCA 3.

WÖRNER J. ÉS TÁRSA

GÉPGYÁR ÉS VASÖNTÖDE, BUDAPESTEN

KÉSZIT:

Egyszerű és kettős gyorsajtókat
Kétszinnyomású gyorsajtót
"HUNGARIA" láb- és kézihajtásra
berendezett gyorsajtókat
Amerikai rendszerű tégelnyomású
gyorsajtókat
Simitó- és esomagoló-préseket
Papíruágó s lyukasztó gépeket
Aranyozó prést könyvkötőknek
Tömöntő készülékeket
Minden e szakba uágó munkák és
javítások elvállaltatnak.

KÖRFORGÁSÚ NYOMÓGÉPEK A LEGUJABB SZABADALMAZOTT RENDSZER SZERINT

Betűszekrények és állványok.

Alapítással 1823-ban

BERGER & WIRTH
ÉS
FREY & SENING

könyv- és könyvmdai
színes és fekete festékek gyára

— Sipcsében —

KENCZEFŐZÉS — KOROMÉGETÉS

Kétféle minőségben

VICTORIA-HENGERANYAG

bármely gép számára (körforgóhoz is), fekete, de különösen illusztráció nyomáshoz vagy más színű festékekhez kiválóan alkalmas. E hengeranyag elsőnyességét dicséri az, hogy a meleg időjárás vagy tropikus éghajlat befolyásának nincs alávetve.

Képvisele: Polacsek J. Bécs

IV., Belvederegasse 2.

Császári és királyi

udvari betüöntöde

POPPELBAUM

Bécs, V., Grüngasse 16^a

Ajánlja cím- és díszbetűkkel dúsan felszerelt rak-tárát. Könyvbetük öntésére pedig, bármily meny-nységben is, a legrövidebb idő alatt vállalkozik.

Teljes nyomdai berendezések.

Mint különlegességek ajánlatnak:

Vas záró üstégek, ferdén záró stégek, szek-rények és állványok, szedővasak és deszkák, újabb rendszerű lineavágó gépek, hajók és stereotyp-facetek, hordozható hengerfűző ké-szülékek, nickel-sormérők és árnyelek.

Plakáttetük rézből és fából, kézi henger-fák fogantyúkkal.

Mintakönyvekkel kívánatra szívesen szolgálunk

RAKTÁR ÉS IRODA: BÉCS, I., KOLOWRATRING N. 9.

Könyvnyomda-festék.		Másolófestékek		Színes festék		Selyemzöld, süvegben,	
100 ko	1 ko	1 ko	1 ko	1 ko	1 ko	1 ko	1 ko
frt kr	frt kr	frt kr	frt kr	frt kr	frt kr	frt kr	frt kr
a) Gyorssajtóknak.		lila, kék, fekete	6	kék- és könyvnyomda- knak.		4 árnyalat	3
CIII Hirlapfesték	52	vörös	8	Kármín-lakk 1	48	Selyemzöld, poralakban,	2
CII	60			" 2	36	4 árnyalat	12
CI	68	Könyvmda-festék.		" 3	24	Chromoxyd-zöld, legfin	6
BIII Könyvfesték	76	<i>Kézi és gyorssajtóknak.</i>		Geraniumlakk 0	24	valódi olivzöld	6
BII	84	Gravirfesték II	150	" 1	20	Ultramarinkék 1 süv-ben	4
BI Accidenzfesték	90	I	2	" 2	16	" 3 porban	3
AIII Illusztráció festék	120	II	2	Florentini lakk 1	12	Kobaltkék, legfinomabb	40
AII	170	Tollfesték I	3	" 2	4	Párisi kék	5
AI	250	II	4	Antikármin	3	Milori kék, világos és sötét	5
	1 ko	Krétafesték III	3	Lila, kékes v. vörhenyes 1	24	Sepiabarba	4
AO Disznyomáshoz	4	I	7	" 2	10	Terra di Sienna	2
AOO	6	Átnyomó festék	6	Rózsaszínű krapplak 1	10	Mahagonibarna	2
AOOO	8	I	10	Kárminczinóber 3árnyal.	4	Kremsi fehér	2
b) Kézi sajtóknak.		Ércnyomó festék II	120	Czinóber-utanzat	4	Hófehér	1
CCH Könyvfesték	90	I	150	Antikármin	2		
CCI	1	Kenczék.		Lila, kékes v. vörhenyes 1	24	<i>Finom színes festékek kéz-</i>	
BIII Accidenzfesték	120	<i>Könyv-, kék- és ércnyomá-</i>		" 2	12	<i>calben törve, körültől</i>	
BBI	160	<i>hoz.</i>		" 3	12	<i>25% kal olcsóbbak.</i>	
BBII	240	Gyöngé	1	Chromsárga, vegy. tiszta,	3	Bécsi hengeranyag.	100 ko
AAIII Illusztrációknak	3	Középerős	120	4 árnyalat, süvegben	3	3. sz. Igen szilárd	150
AAII Finom	4	Erős	140	Chromsárga, vegy. tiszta,	2	2. Szilárd	150
AAI Disznyomáshoz	6	Aranyfüst-kencze	2	4 árnyalat, darabokban	24	1. Crème, átöntéshez	150
AAO Glacépapír-nyom.	8	Ércnyomáshoz	1	Cadmiumsárga, 2 árnyal.	2		
				Ockersárga, 4 árnyalat	2		

Árak Bécsben fizetendők 3 óra vagy készpénzben 2% sconto. Hordók ingyen, dobozok eredeti árakon.

Sziunóra előtt

Sziunóra után

TÁNCZESTÉLYE

Polonaise és keringő Csárdás Tipegő Fr. négyes Lengyelke Nemzetközi négyes * Gyorspolka		Csárdás Keringő (hölgyv.) Társalgó * Tipegő Nagy Mazur Fr. négyes Csárdás

A *gal megjelölt táncokban csak a tanítványok vehetnek részt.

A nagy mazur csakis a következő hölgyek és urak által táncoltatik:
 Grasgrün Riza, Kallina Anna,
 Kiss Jolán, Kartesevich Emilia,
 Ulrich Gizella, Wolsky Anna,
 Kontor Imre, ifj. Kiss Ferencz,
 Mittermayer Ján, Villányi Kár.,
 Mazzantini Lajos, Ziegler József.

1892. január 14.

